

INSTITUTUL NAȚIONAL AL JUSTIȚIEI

*Anexa nr. 6
la Hotărârea Consiliului INJ
nr. 2/4 din 17.02.2023*

CURRICULUM
la disciplina
„PSIHOLOGIE COMPORTAMENTALĂ ȘI INVESTIGATIVĂ”
(candidați la funcții de judecător și de procuror)

AUTOR:
Inga PLATON,
Dr. în psihologie,
formator INJ

_____ AVIZAT
Director interimar
Ecaterina POPA

CHIȘINĂU, 2023

I. PRELIMINARII

Investigația judiciară a infracțiunilor constituie apanajul exclusiv al agențiilor de aplicare a legii (organe specializate ale statului în activitatea judiciară). Una dintre componentele esențiale în cadrul investigației judiciare o reprezintă inclusiv interpretarea și evaluarea comportamentelor umane din perspectiva psiho-criminologică, respectiv analiza comportamentului uman în procesul judiciar. Studiul cu privire la psihologia comportamentală și investigativă nu se limitează la analiza psihologică a comportamentului infracțional prin intermediul tehnicilor profiling, dar este necesar să se cunoască manifestările comportamentale și aspectele de ordin psihologic, patologic, comportamental ce privesc atât autorul unei infracțiuni, cât și alți subiecți ai întregului proces investigațional vizat în cadrul infracțional. Mai mult ca atât, analiza investigativă este un proces de analiză a situației de fapt dintr-un caz și interpretarea interacțiunii dintre victime și autori acesteia. Odată cu evoluția în timp a conceptelor, metodelor și tehnicilor de analiză comportamentală, acestea s-au diversificat, fiind puse la dispoziția investigatorilor și alte instrumente de suport precum tactici specifice de interogatoriu, de gestionare a situațiilor de criză, de relaționare cu mass-media, de anticipare a fenomenului infracțional etc.

Curriculumul la disciplina „*Psihologie comportamentală și investigativă*” se axează pe tendințele actuale de dezvoltare a competențelor profesionale ale judecătorilor și procurorilor. Studiarea acestei discipline are menirea de a contribui la familiarizarea audiențelor programului de formare inițială organizat de Institutul Național al Justiției cu psihologia comportamentală și investigațională din perspectiva cuplului penal victimă-agresor și metode de investigare și detectare sub aspect psihologic al actului infracțional, studiindu-se și specificul psihologic al comportamentului juvenil.

Psihologia comportamentală și investigativă, ca știință și practică, asigură studiul și analiza complexă a comportamentelor umane implicate în procesul judiciar. Scopul disciplinei constă în dezvoltarea competențelor la procurori și judecători de interpretare și analiză a aspectelor psihologice comportamentale a subiecților unui cadru infracțional și de apreciere a locului și rolului tehnologiilor psihologice specifice în activitatea judiciară.

II. COMPETENȚE

Prin studiul disciplinei, audientul va obține următoarele competențe:

- să stabilească interconexiunea *personalitatea infractorului – victimă – martor – context – act infracțional* prin prisma particularităților psihologice;
- să aplice cunoștințele psihologice în procesul de comunicare și investigare cu infractorul, bănuitul, învinuitul și inculpatul;
- să utilizeze concluziile examenului psihologic/expertizei psihologice în calificarea infracțiunii și emiterea sancțiunii;
- să aprecieze locul și rolul tehnologiilor psihologice specifice în activitatea judiciară;
- să-și dezvolte competențe psiho-intelectuale și moral-afective importante din punct de vedere profesional;
- să valideze în practica judiciară modelele științifice elaborate de psihologia generală și psihologia socială.

III. PRINCIPALELE OBIECTIVE

La finele cursului de instruire, audientul va fi capabil:

- să cunoască ariile de competență ale psihologiei comportamentale și investigative și să definească rolul acestora în activitatea procurorului/judecătorului;
- să aprecieze și să utilizeze tehnologiile psihologice specifice activității judiciare;
- să estimeze și să interpreteze caracteristicile psihologice ale persoanelor implicate în actul infracțional;
- să cunoască specificul psihologic comportamentului juvenil și particularitățile audierii copiilor;
- să cunoască aspectele psihologice ale procesului judiciar;
- să contribuie efectiv la stabilirea adevărului și aplicarea legii.

IV. ADMINISTRAREA DISCIPLINEI

Denumirea disciplinei	Formator	Semestrul	Total ore	Ore curs	Ore pract.	Evaluarea
Psihologie comportamentală și investigativă	Inga Platon	II	16	4	12	Curs deplin

V. TEMATICA ȘI REPARTIZAREA ORIENTATIVĂ A ORELOR

Nr. d/o	Unități de conținut al modulelor de curs	Ore de contact direct	
		Ore teoretice	Ore practice
I.	Aspecte teoretice și metodologice privind analiza investigativă a profilului psihologic	1	3
II.	Investigația psihologică a simptomaticei comportamentului simulat	1	4
III.	Psihologia judiciară din perspectiva personalității martorului	1	2
IV.	Dimensiuni psihologice privind minorul implicat în procesul judiciar	1	3
	TOTAL	4	12

VI. CONȚINUTUL UNITĂȚILOR DE CURS

Nr. d/o	Tematica unității de curs	Numărul de ore
1.	<p>Aspecte teoretice și metodologice privind analiza investigativă a profilului psihologic</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Concepte, tipologii și particularitățile constructului de personalitate: componentele, trăsăturile și tipuri de personalitate. Manifestarea tulburărilor de personalitate: (tulburarea bipolară, tulburarea de personalitate schizoidă, tulburarea de personalitate paranoidă, personalitatea antisocială, tulburarea de personalitate Borderline, 	1

	<p>tulburarea de personalitate histrionică, tulburarea de personalitate narcisistă, personalitatea fobică, personalitatea dependentă)</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Principalele metode existente pe plan internațional în construcția profilului psihologic ▪ Particularitățile psihologice ale diferitor tipuri de infractori ▪ Particularitățile psihologice ale victimei <p>Strategii și soluții preventive de evitare a victimizării</p>	
2.	<p>Investigația psihologică a simptomatiei comportamentului simulat</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Comportamentul simulat. Indicatorii verbali, motori și fiziologici ai conduitei simulate. ▪ Etiologia minciunii în comportamentul actorilor implicați în proces. ▪ Depistarea conduitelor duplicitare (simulate-mincinoase). ▪ Elemente de psihotactică: comunicarea non-verbală, metode și tehnici de ascultare activă. 	1
3.	<p>Psihologia judiciară din perspectiva personalității martorului</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Manifestările psiho-emoționale și psiho-comportamentale a martorului și a părților implicate în procesul de depunere a mărturiilor. Sondarea sentimentului de vinovăție. ▪ Problematika psihologică a mărturiei judiciare de bună și de rea credință. Tipuri de martori. 	1
4.	<p>Dimensiuni psihologice privind minorul implicat în procesul investigativ</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Particularitățile psihologice ale minorului. Crizele de vârstă, caracteristici comportamentale. ▪ Specificul comportamentului copiilor supuși violenței, stresul post-traumatic și revictimizarea. ▪ Aspecte psihologice ale minciunii în comportamentul juvenil. ▪ Perspectiva psihologică asupra etapelor audierii copiilor. 	1
Total ore		4

VII. TEMATICA SEMINARELOR

Tema	Metoda	Nr. ore
Modulul I: Aspecte teoretice și metodologice privind analiza investigativă a profilului psihologic		
Particularitățile psihologice ale infractorului	Dezbateri, Joc de rol	3
Trăsături de personalitate ale diferitor categorii de infractori		
Particularitățile psihologice ale victimei		

Modulul II: Investigația psihologică a simptomaticei comportamentului simulat		
Exprimarea aspectului inaparent în comportamentul simulat	simulare	4
Mijloace psihologice de detectare a tensiunii psihice		
Componenta psihologică a detecției comportamentului simulat		
Modulul III: psihologia judiciară din perspectiva personalității martorului		
Recunoașterea și interpretarea emoțiilor	Discuții în grup, brainstorming	2
Etapele și strategii de interogare		
Modulul IV: Dimensiuni psihologice privind minorul implicat în procesul judiciar		
Probleme tactice și etice cu privire la ascultarea minorilor	simulare	3
Aspectele psihologice privind audierea minorilor - victime		
TOTAL ORE		12

VIII. METODICA ACTIVITĂȚILOR DE SIMULARE/RESURSE LOGISTICE

METODICA ACTIVITĂȚILOR DE SIMULARE	RESURSE LOGISTICE
<p><i>Reguli referitoare la scenariile folosite în cadrul activităților de simulare</i></p> <p>Scenariile conform cărora se vor petrece activitățile de simulare sunt elaborate de formator pe baza unor studii de caz, experimente psihologice reale, însă nu se vor copia sau repeta.</p> <p>Scenariile sunt modelate astfel încât, pe lângă faptul că vor implica situații des întâlnite în practica psihologică, vor scoate în evidență subiecte complicate sau dificil de soluționat, ceea ce va implica (pentru audienți) un efort suplimentar de studiere a comportamentelor psihologice.</p> <p><i>Activitatea scrisă în cadrul simulărilor</i></p> <p>Grupul de audienți se va împărți, în dependență de sarcina exercițiului, în grupe mici de 2-4 persoane per grup. Rolurile vor fi distribuite în dependență de studiile de caz, după cum urmează: un procuror, un judecător, intervievator, victimă, martor etc. Repartizarea audienților pe grupuri și repartizarea audienților din grupuri pe roluri se face de către formator la începutul orei practice. Tot atunci, fiecărui grup i se repartizează scenariul cauzei care urmează să fie simulată în dependență de tema simulării.</p> <p>Activitatea scrisă în cadrul grupurilor are loc concomitent, în toate grupurile.</p> <p><i>Aspecte metodice de lucru în grup:</i></p> <p>Pe tot parcursul activităților scrise în grupuri, formatorul se află în auditoriu, supraveghează activitatea audienților, răspunde la întrebări, dă recomandări și direcționează.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ una sau mai multe săli special amenajate pentru simularea procedurilor probatorii; ➤ echipament de înregistrare video și audio a acțiunilor de urmărire penală; ➤ o sală dotată cu unul sau mai multe calculatoare și printere; ➤ acces la internet, materiale de birotică; <p>după caz: tablă flip-chart, proiector, soft ZOOM.</p>

Activitatea verbală în cadrul simulărilor

La finele fiecărei activități de simulare, cât și la finalul întregului modul de simulare, formatorul dă recomandări practice, comentează activitatea audienților. La fel, formatorul dă exemple de bune practici și rele practici.

IX. EVALUAREA

Formele de evaluare: În cadrul cursului va fi aplicată evaluarea peer-to-peer, dar și alte evaluări menite să ofere o perspectivă asupra însușirii materialului predat, e.g. prezentarea portofoliului, analiza studiului de caz, prezentarea referatelor. Curs deplin.

X. BIBLIOGRAFIE

Acte legislative și normative:

1. Codul penal al Republicii Moldova din 18.04.2002
2. Codul de procedură penală al Republicii Moldova din 14 martie 2003.

Literatură didactică și științifică:

1. Butoi T. B. Tratat universitar de psihologie judiciară. Ed. a 2-a, rev. și adăug. – București: Editura Pro Universitaria 2019.
2. Butoi I., Butoi T. Tratat universitar de psihologie judiciară: teorie și practică, Editura Pinguin Book, București, 2006.
1. Doise, W., Deschamp, J-C., Mugny, G., (1996), Psihologie socială experimentală, Editura Polirom, Iași
2. Eysenck HJ, Gudjonsson GH (1989), The Causes and Cures of Criminality. New York: Plenum Press
3. Jung, C.G., (1996), Tipuri psihologice, Editura Humanitas, București
4. Goleman, D., (2001), Inteligența emoțională, Editura Curtea Veche, București
5. Reid JA., (2011), Crime and Personality: Personality Theory and Criminality Examined. Student Pulse Academic Journal.
6. Rîjicova S. Expertiza psihologică judiciară în cadrul sistemului judiciar //Expertiza judiciară în cauzele privind minorii /Institutul de Reforme Penale. Chișinău, Combinatul Poligrafic, 2005. – p.118-132.
7. Rîjicova S. Ghid pentru specialiștii din domeniul justiției juvenile (Asistența minorilor în conflict cu legea). Volumul II. Chișinău, Helmax, 2004, 24 p.
8. Tănăsescu, I., Criminologie, Agresologie, Victimologie, Detentologie. București: - Editura Allbeck, 2003. – 210 p.
9. Prelipceanu, D; Mihăilescu, R; Teodorescu, R – ”Tratat de sănătate mintală” vol. I, Ed. Enciclopedică, București, 2000.
10. *Case management for missing children homicide investigation* – U.S. Department of Justice, May 1997
11. Money, J (1998) – *Lovemaps: Clinical Concepts of Sexual/Erotic Health and Pathology, Paraphilia, and Gender Transposition in Childhood, Adolescence, and Maturity*, New York, Prometheus Books
12. Антонян Ю. «Изучение личности преступника», Москва, 1982, 13 pag..
13. Васильев, Владислав. Юридическая психология: Учебник для вузов. СПб: Питер, 2000, 317 с.

14. Еникеев, М. И. Юридическая психология. – СПб Питер 2004.- 480 с.
15. Маиоров Н. И., Оброзцов В. Л. «Личность преступника», Москва, 1975, 46 pag.;
16. Мамонтова С.Н. Прикладная юридическая психология, 2008
17. Нагаев В.В. Основы судебно-психологической экспертизы. – Москва: Закон и право, 2003. – 430 с.
18. Пирожков В. Ф. Криминальная психология, Москва, 2007
19. Реан А.А. Судебно-психологическая экспертиза по делам об изнасиловании. – Психологический журнал, 1990, том 11, N 2, с. 74-81
20. Романов, В.В.. Юридическая психология: Учебник для вузов. Москва: Юрист, 2005. – 587 с.
21. Сафуанов Ф.С. Аффект: судебно-психологический экспертологический анализ // Психологический журнал. Москва, 2001, т. 22, N 3, с. 15-25.
22. Сорочан В.В. Юридическая психология, 2010
23. Столяренко А. М. Энциклопедия юридической психологии, 2003
24. Чуфаровский Ю.В. Юридическая психология. Учебное пособие, Москва, 1997